

Agnieszka ŁUCJAN *

Wiktoria HOFFMANN *

Agnieszka KOZERA **

STUDIA NA WALIZKACH – JAK EDUKACJA ZA GRANICĄ WPŁYWA NA ZACHOWANIA FINANSOWE STUDENTÓW?

Zarys treści: Wraz ze wzrostem liczby studentów podejmujących studia za granicą rośnie znaczenie badań nad ich zachowaniami finansowymi, zwłaszcza w obliczu wyzwań związanych z zarządzaniem środkami w odmiennych warunkach ekonomicznych i kulturowych. Pozyskanie wiedzy na temat zarządzania budżetem przez studentów przebywających za granicą ma znaczenie zarówno dla kształtowania kompetencji finansowych, jak i dla projektowania narzędzi wsparcia skierowanych do przyszłych uczestników mobilności akademickiej. Celem głównym badań była ocena sytuacji finansowej studentów oraz identyfikacja wpływu doświadczeń zdobytych podczas studiów za granicą na ich podejście do zarządzania pieniędzmi, a także na rozwój świadomości, kompetencji i nawyków finansowych. Analizie poddano trzy zasadnicze zagadnienia: sposoby zarządzania budżetem przez studentów przebywających na studiach zagranicznych, napotykanne przez nich trudności finansowe oraz znaczenie doświadczeń zdobytych za granicą dla kształtowania późniejszych postaw finansowych po powrocie do kraju. Badanie oparto na danych pierwotnych zebranych za pomocą kwestionariusza ankiety skierowanej do studentów studiujących za granicą obecnie lub w przeszłości, przeprowadzonej w okresie od stycznia do marca 2025 roku. Uzyskane wyniki ukazują mobilność akademicką jako doświadczenie o dwoistym charakterze: z jednej strony obciążone istotnymi wyzwaniami finansowymi i zależnością od wsparcia zewnętrznego, z drugiej – sprzyjające rozwijaniu praktycznych kompetencji w zakresie zarządzania finansami osobistymi.

Słowa kluczowe: zachowania finansowe, zarządzanie budżetem, kompetencje finansowe, nawyki finansowe, mobilność akademicka.

* SKN Młodych Księgowych i Finansistów, Wydział Ekonomiczny, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

** Katedra Finansów i Rachunkowości, Wydział Ekonomiczny, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Wprowadzenie

W dobie rosnącej mobilności edukacyjnej coraz więcej studentów decyduje się na wyjazdy zagraniczne, korzystając z możliwości oferowanych przez programy wymiany międzynarodowej, takie jak Erasmus+. Zainteresowanie studiami za granicą oraz uczestnictwem w programach mobilności akademickiej systematycznie wzrasta, co znajduje odzwierciedlenie w danych statystycznych. W 2022 roku program Erasmus+ umożliwił mobilność ponad 1,2 miliona osób uczących się i nauczycieli w całej Europie, natomiast w 2023 roku liczba ta wzrosła do ponad 1,3 miliona uczestników¹.

Rosnąca skala mobilności widoczna jest również w Polsce. Jak wskazuje Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji (FRSE) – instytucja odpowiedzialna za realizację programu Erasmus+ w Polsce – w 2023 roku złożono ponad sześć tysięcy wniosków, co oznacza wzrost o 50% w porównaniu z rokiem poprzednim oraz o 130% względem 2021 roku. Łącznie, w ciągu trzech lat trwania programu w perspektywie na lata 2021-2027, polscy wnioskodawcy złożyli ponad 12 tysięcy aplikacji². Tak znaczący wzrost liczby zgłoszeń wskazuje, że coraz więcej osób postrzega edukację międzynarodową jako istotny element rozwoju osobistego i zawodowego. Studiowanie w innym kraju stanowi nie tylko szansę na rozwój akademicki, lecz także możliwość zdobycia kompetencji międzykulturowych, budowania sieci międzynarodowych kontaktów oraz zwiększenia konkurencyjności na rynku pracy. Doświadczenia tego typu mogą również sprzyjać kształtowaniu samodzielności, elastyczności oraz zdolności adaptacji w warunkach środowiska globalnego. Znaczenie mobilności akademickiej w rozwoju kompetencji studentów, w tym ich funkcjonowania na rynku pracy, jest szeroko podkreślane w literaturze międzynarodowej^{3,4,5}.

¹ Erasmus+, EU programme for education, training, youth and sport, <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/pl/news/erasmus-supported-13-million-opportunities-abroad-in-2023>, dostęp: 02.06.2025.

² Edukacja bez granic, Raport FRSE 2023, Szczegółowe dane do map i wykresów, Wydawnictwo FRSE, Warszawa, <https://www.frse.org.pl/czytelnia/edukacja-bez-granic-raport-frse-2023-szczegolowe-dane-do-map-i-wykresow>.

³ U. Teichler, H. Schomburg (eds.), *Employability and Mobility of Bachelor Graduates in Europe*, 2011, Sense Publishers.

⁴ N.I. Robledo, H.E. Dixon, A.W. Dixon, C. Atwater, *Students' motivations to participate in short-term study abroad experiences*, 2026, Journal of International Education in Business, 19 (1), 62-78, doi: <https://doi.org/10.1108/JIEB-10-2024-0141>.

⁵ B. Wächter, *Mobility and internationalization in the European Higher Education Area*, In Kelo, M. (Ed.), *Beyond 2010: Priorities and challenges for higher education in the next decade*, 2008, pp. 13-42, Bonn: Lemmens.

Studia za granicą mogą stanowić istotny element wyróżniający w procesie ubiegania się o zatrudnienie. W praktyce wielu kandydatów przedstawia podobny zestaw informacji, takich jak wyniki w nauce, znajomość języków obcych, cechy osobowościowe czy dodatkowe umiejętności i zainteresowania. Z tego względu rekruterzy oraz pracodawcy coraz częściej postrzegają doświadczenia zdobyte w ramach programu Erasmus+ jako szczególnie wartościowe. Mobilność akademicka sprzyja zwiększeniu elastyczności ścieżki edukacyjnej, dywersyfikacji kompetencji, rozwijaniu umiejętności komunikacyjnych w językach obcych oraz zdobywaniu doświadczeń w pracy w zespołach wielokulturowych. W konsekwencji mobilność akademicka może wzmacniać mobilność zawodową absolwentów, przynosząc wymierne korzyści po ukończeniu studiów i podjęciu pracy w kraju lub za granicą⁶.

Choć studia zagraniczne są najczęściej kojarzone z rozwojem językowym, kulturowym i akademickim, wpływają również na codzienne funkcjonowanie studentów, w tym na ich podejście do zarządzania budżetem osobistym. Zarządzanie finansami osobistymi obejmuje m.in. ocenę celowości i racjonalności potrzeb, stosowanych technik zarządzania oraz efektów podejmowanych działań⁷. W tym kontekście wyjazd na studia do innego kraju stanowi okazję do weryfikacji i rozwijania kompetencji finansowych w praktyce. Badania wskazują, że edukacja finansowa pozostaje istotnym czynnikiem determinującym zachowania budżetowe studentów, w tym skłonność do planowania wydatków oraz regularnego oszczędzania. Zależność tę potwierdza Tan i zespół⁸, podkreślając rolę kompetencji finansowych w kształtowaniu racjonalnych decyzji ekonomicznych.

Pobyt za granicą wiąże się z koniecznością samodzielnego planowania i kontrolowania budżetu, obejmującego zarówno koszty stałe (np. zakwaterowanie), jak i wydatki bieżące (żywność, transport), a także koszty nieprzewidziane, takie jak opieka zdrowotna czy zakup materiałów edukacyjnych. Dla wielu młodych osób jest to pierwszy kontakt z wysoką odpowiedzialnością finansową, co może sprzyjać rozwijaniu umiejętności planowania, oszczędzania oraz podejmowania świadomych decyzji konsumenckich. Dodatkowo różnice w poziomie życia i kosztach utrzymania

⁶ J.G. Enríquez, *The importance of academic mobility: The Erasmus+ program*, IT Professional, 2018, 20(05), 79-82.

⁷ P. Zaręba, I. Łukasiewicz, *Rationality in the Management of Personal Finances of Students in Poland in 2022-2023*, Economic and Regional Studies-Studia Ekonomiczne i Regionalne, 2024, 17(4), 704-726.

⁸ X. Tan, J.J. Xiao, K. Meng, J. Xu, *Financial education and budgeting behavior among college students: Extending the theory of planned behavior*, International Journal of Bank Marketing, 2025, 43 (3): 506-521.

między krajem pochodzenia a krajem przyjmującym mogą kształtować elastyczność w dostosowywaniu stylu życia do dostępnych środków. W części przypadków studenci podejmują również pracę dorywczą, co wspiera budżet i jednocześnie uczy równoważenia obowiązków akademickich z aktywnością zawodową.

W rezultacie identyfikacja tego, w jaki sposób studia zagraniczne wpływają na podejście studentów do oszczędzania, planowania budżetu oraz inwestowania, pozwala ujmować mobilność edukacyjną jako potencjalny czynnik sprzyjający kształtowaniu dojrzałości finansowej. Efekty tego procesu mogą mieć charakter długofalowy i przynosić korzyści nie tylko jednostkom, lecz także w szerszej perspektywie społecznej. W literaturze przedmiotu podkreśla się, że zachowania finansowe studentów stanowią istotny obszar badań, ponieważ wpływają nie tylko na bieżące funkcjonowanie, lecz także na długoterminowe bezpieczeństwo ekonomiczne młodych osób. Analizy wskazują, że sposób zarządzania budżetem, oszczędzania i podejmowania decyzji finansowych w okresie studiów może mieć znaczenie dla dalszej stabilności finansowej⁹.

Celem głównym badań była ocena sytuacji finansowej studentów oraz identyfikacja wpływu doświadczeń zdobytych podczas studiów za granicą na ich podejście do zarządzania pieniędzmi, a także na rozwój świadomości, kompetencji i nawyków finansowych. Przeprowadzone badania miały więc na celu odpowiedź na następujące pytania badawcze:

- W jaki sposób studenci przebywający na studiach zagranicznych zarządzają swoim budżetem?
- Jakie trudności finansowe napotykają studenci podczas studiów za granicą?
- Czy i w jaki sposób zagraniczne doświadczenia edukacyjne wpływają na zmianę zachowań i nawyków finansowych studentów po powrocie do kraju?

Materiały źródłowe i metody badawcze

Badania empiryczne rozpoczęto od opracowania kwestionariusza ankiety składającego się z 25 pytań, a następnie od zdefiniowania grupy docelowej. W badaniu wzięło udział 62 studentów, którym zapewniono pełną anonimowość oraz warunki sprzyjające rzetelnemu udzielaniu odpowiedzi. Dobór próby miał charakter nielosowy – zastosowano dobór celowy, oparty na dostępności respondentów spełniających kryterium doświadczenia mobilności akademickiej.

⁹ L. Marcu, M.R. Roxana Cosma, P.C. Vasilache, *Analysis of Student Financial Behavior, Proceedings of the International Conference on Business Excellence*, Volume 19 (2025), Issue 1 (July 2025), 2025, DOI: 10.2478/picbe-2025-0414.

Ankietę przeprowadzono w języku angielskim, co umożliwiło dotarcie do respondentów różnych narodowości. Badania te przeprowadzono w pierwszym półroczu 2025 roku. Narzędziem badawczym była ankieta internetowa przygotowana w aplikacji Google Forms, zawierająca pytania zamknięte, a także pytania oparte na skalach częstotliwości oraz ważności. Kwestionariusz ankiety składał się z czterech części (rys. 1):

- Charakterystyka respondentów – identyfikacja podstawowych cech badanej grupy,
- Sytuacja finansowa studentów – źródła dochodów, dostępne środki finansowe oraz korzystanie z mechanizmów wsparcia finansowego,
- Zachowania i nawyki finansowe – sposoby zarządzania wydatkami i oszczędnościami oraz postawy wobec finansów,
- Mobilność akademicka a doświadczenia i postawy finansowe studentów – ocena, w jaki sposób studia za granicą wpłynęły na świadomość, kompetencje i umiejętności zarządzania finansami.

Zebrane dane empiryczne poddano analizie przy wykorzystaniu metod statystyki opisowej, obejmujących m.in. analizę struktury odpowiedzi oraz rozkładów procentowych. W celu pogłębienia analizy wyników oraz weryfikacji istotności zmian w samoocenie poziomu wiedzy finansowej respondentów przed i po doświadczeniu mobilności akademickiej zastosowano test rang Wilcoxon dla prób zależnych. Test ten jest nieparametrycznym odpowiednikiem testu t dla prób powiązanych i znajduje zastosowanie w analizie danych porządkowych oraz w sytuacji braku spełnienia założeń normalności rozkładu.

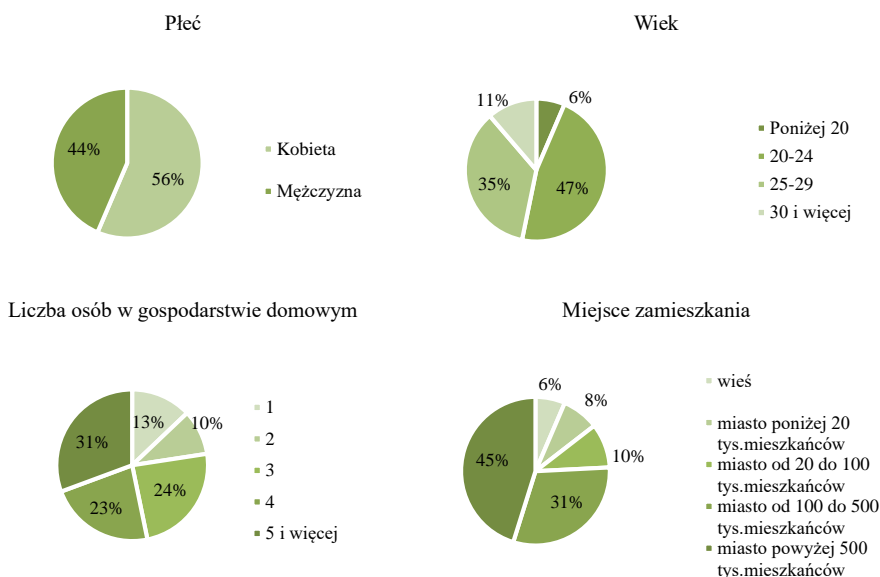
Rysunek 1. Struktura przeprowadzonych badań ankietowych

Źródło: Opracowanie własne.

Wyniki badań empirycznych

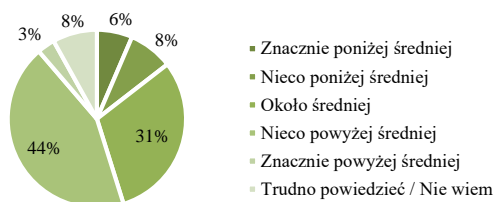
Charakterystyka badanych respondentów

W badaniu wzięło udział 62 studentów, z czego 56% stanowiły kobiety, a 44% mężczyźni. Najliczniejszą grupę (47%) tworzyły osoby w wieku 20-24 lat, a 35% miało 25-29 lat. Blisko połowa respondentów pochodziła z dużych miast powyżej 500 tys. mieszkańców, a 31% – z miast średniej wielkości (100-500 tys.) (rys. 2). Pod względem sytuacji materialnej 44% oceniło dochód gospodarstwa domowego na poziomie nieco powyżej średniej krajowej, a 31% – na poziomie przeciętnym (rys. 3).

Rysunek 2. Charakterystyka badanych respondentów – dane demograficzno-społeczne
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Połowa respondentów pochodziła z krajów europejskich (m.in. Polska, Niemcy, Hiszpania), a pozostała część z państw Afryki, Azji i Ameryki Południowej (m.in. Nigeria, Indie, Brazylia). Najczęściej wskazywanymi krajami studiów zagranicznych były Włochy (32%) i Polska (31%), rzadziej pojawiały się m.in. Turcja, Francja czy Hiszpania. Dominującą grupę kierunków studiów stanowiły nauki ekonomiczne (71%), a pozostałe 29% obejmowało m.in. stosunki międzynarodowe, politologię, lingwistykę stosowaną i architekturę.

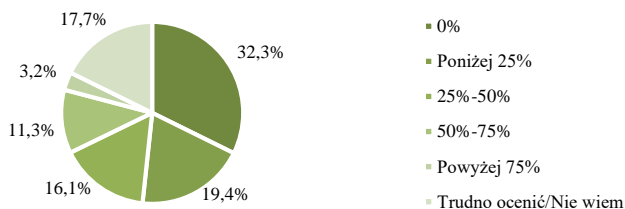
Rysunek 3. Ocena miesięcznego dochodu netto gospodarstwa domowego w przeliczeniu na osobę w porównaniu do przeciętnego poziomu w kraju zamieszkania (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Sytuacja finansowa studentów studiujących za granicą

Wyniki badania wskazują na zróżnicowany, lecz w dużej mierze niski udział respondentów w zakresie osiągniętych dochodów gospodarstw domowych. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby deklarujące brak wkładu finansowego (32,3%). Kolejną grupą byli respondenci wnoszący mniej niż 25% dochodów gospodarstwa domowego (19,4%). Oznacza to, że ponad połowa badanych charakteryzowała się zerowym lub niskim udziałem w tworzeniu dochodu gospodarstwa domowego. Zjawisko to jest istotne z perspektywy relacji ekonomicznych w gospodarstwie domowym, ponieważ – jak podkreśla Bywalec¹⁰ – „udział poszczególnych członków gospodarstwa domowego w tworzeniu jego dochodów ma zasadnicze znaczenie dla kształtowania się wewnętrznych relacji ekonomicznych i społecznych”. Z kolei udział w przedziale 25-50% zadeklarowało 16,1% respondentów, natomiast 11,3% wskazało poziom 50-75%. Jedynie 3,2% badanych deklaruje wkład przekraczający 75%, co sugeruje, że w analizowanej próbie rzadko występuje sytuacja, w której student pełni rolę głównego żywiciela gospodarstwa domowego. Warto również odnotować, że 17,7% respondentów wybrało odpowiedź „trudno ocenić/nie wiem”, co może wskazywać na ograniczoną wiedzę o strukturze dochodów w gospodarstwie domowym lub trudności w precyzyjnym oszacowaniu własnego wkładu.

¹⁰ Cz. Bywalec, *Ekonomika i finanse gospodarstw domowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2012.

Rysunek 4. Deklarowany wkład studentów studiujących za granicą w całkowity dochód gospodarstwa domowego (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Analiza źródeł finansowania wskazuje, że studenci odbywający studia za granicą najczęściej korzystają ze wsparcia rodziny oraz stypendiów. Istotną rolę odgrywa również praca w niepełnym wymiarze czasu, którą wskazała blisko jedna trzecia respondentów, co może świadczyć o konieczności uzupełniania budżetu w celu pokrycia kosztów związanych z mobilnością akademicką. W zakresie form wsparcia finansowego dominują stypendia międzynarodowe, w szczególności programu Erasmus+ (37,1%), oraz stypendia artystyczne, naukowe i sportowe (29%). Zauważalne jest także korzystanie ze świadczeń rodzinnych (22,6%) oraz kredytów studenckich (19,4%). Mniejsze znaczenie mają natomiast tradycyjne formy wsparcia, takie jak stypendia socjalne (11,3%) czy dofinansowanie zakwaterowania (3,2%).

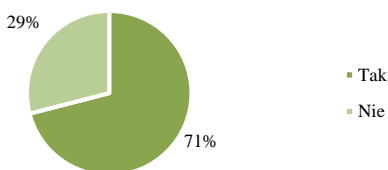

Rysunek 5. Źródła środków finansowych oraz formy wsparcia wykorzystywane przez studentów podczas studiów za granicą (pytanie wielokrotnego wyboru, %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Uzyskane wyniki są zbieżne z danymi przedstawionymi przez Stasik¹¹, który wskazał dominację wsparcia rodziny (70%), następnie stypendiów (47%), dochodów z własnej pracy lub działalności gospodarczej (23%) oraz innych źródeł (16%). Porównanie to sugeruje, że mimo upływu lat ogólna struktura finansowania studiów zagranicznych pozostaje relatywnie stabilna, przy jednoczesnym wzroście znaczenia programów stypendialnych oraz większej dywersyfikacji źródeł dochodu.

Na podstawie wyników badań wynika, że 71% respondentów deklaruje posiadanie oszczędności, natomiast 29% nie dysponowało odłożonymi środkami finansowymi (rys. 6). Uzyskane dane wskazują na przewagę postaw prooszczędnościowych w badanej grupie, co może wpływać na sposób planowania finansów podczas studiów za granicą. Wyniki te są zbieżne z ustaleniami Swadźby¹², która wykazała wysoki poziom ostrożności finansowej wśród studentów krajów Grupy Wyszehradzkiej, szczególnie w Polsce. Autorka wskazuje, że w badanej populacji dominuje przekonanie o zasadności oszczędzania, a jedynie niewielki odsetek respondentów uznaje, że gromadzenie oszczędności nie ma sensu. Zwraca również uwagę na znaczenie uwarunkowań kulturowych, które mogą sprzyjać większej skłonności do oszczędzania, m.in. w związku z niepewnością przyszłej sytuacji materialnej oraz potrzebą samodzielnego finansowania rozwoju edukacyjnego i zawodowego. Zbieżność uzyskanych rezultatów z wynikami wcześniejszych badań może wskazywać na względną trwałość wzorców oszczędnościowych wśród studentów.

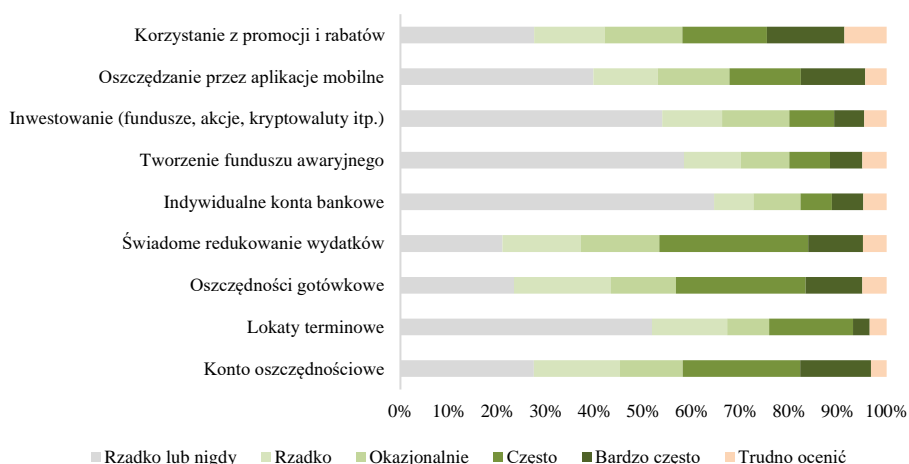
Rysunek 6. Posiadanie oszczędności wśród studentów studiujących za granicą (deklaracje respondentów, %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

¹¹ A. Stasik, *Raport z badania ankietowego „Zagraniczni studenci 2015/16, 2017*, https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://naw.a.gov.pl/images/artykuly/Raport_z_badiana_ankietowego_studenci_15_16.pdf&ved=2ahUKEwj5y_H_kdySAXaEhAIHRAVFrMQFnoECBgQAQ&usg=AOvVaw3oIQLHPUfgkWsyVbnKhi-u.

¹² U. Swadźba, *Oszczędzać czy wydawać? Postawy studentów wobec pieniędzy*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, 2017, 501, 119-130.

Na podstawie analizy częstotliwości stosowania poszczególnych metod oszczędzania można wskazać charakterystyczne wzorce zachowań finansowych badanych studentów (rys. 7).

Rysunek 7. Struktura częstotliwości stosowania metod oszczędzania wśród studentów studiujących za granicą (%)

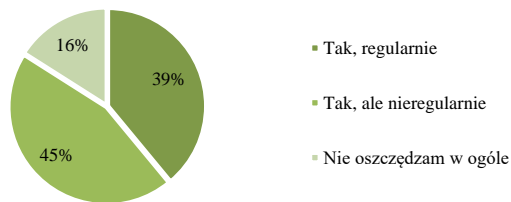
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Wśród tradycyjnych form oszczędzania relatywnie popularne są konta oszczędnościowe. Zdecydowanie najmniej popularne pozostają lokaty terminowe. Może to wynikać z ograniczonej płynności finansowej studentów oraz niskiej elastyczności tego instrumentu. Oszczędzanie w gotówce pozostaje ważną praktyką, co może być związane z potrzebą zachowania bezpośredniej kontroli i łatwego dostępu do środków. Dodatkowo znaczna część respondentów wskazała świadome ograniczanie wydatków oraz korzystanie z promocji i rabatów w celu zgromadzenia oszczędności, co potwierdza stosowanie strategii optymalizacji budżetu.

Nawyki i zachowania finansowe

Przechodząc do analizy konkretnych nawyków finansowych studentów, zbadano regularność odkładania części miesięcznych dochodów jako kluczowy wskaźnik dyscypliny finansowej. Wyniki badań wskazują na wyraźną segmentację badanej populacji pod względem systematyczności gromadzenia oszczędności (rys. 8). Największą grupę stanowili studenci odkładający środki w sposób niesystematyczny (45% respondentów), co może odzwierciedlać

nieregularność dochodów charakterystyczną dla tej grupy demograficznej oraz zmienność potrzeb finansowych związanych z cyklem akademickim. Zjawisko to jest typowe dla osób rozpoczynających samodzielne zarządzanie finansami, gdzie brak stabilnych dochodów utrudnia wypracowanie stałych nawyków oszczędnościowych. Znaczący odsetek badanych (39%) deklaruował regularne odkładanie części dochodów, co świadczy o rozwiniętej świadomości finansowej i umiejętności planowania budżetu. Ta grupa reprezentuje studentów, którzy pomimo ograniczonych i często nieregularnych dochodów, potrafią konsekwentnie realizować długoterminowe cele oszczędnościowe. Najmniejszy segment (16%) stanowią studenci w ogóle nie oszczędzający, co może wynikać z bardzo ograniczonych środków finansowych, gdzie całość dochodów jest przeznaczana na bieżące potrzeby, lub z braku świadomości znaczenia gromadzenia oszczędności. Ta grupa może być szczególnie narażona na trudności finansowe w przypadku nieprzewidzianych wydatków.

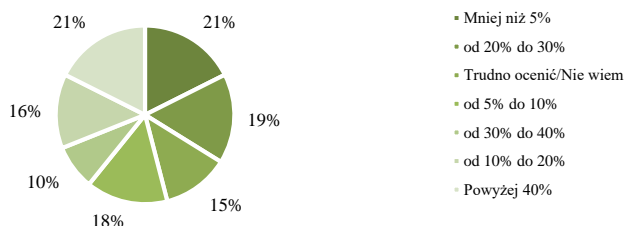
Rysunek 8. Regularność odkładania części miesięcznych środków finansowych przez studentów studiujących za granicą (niezależnie od źródła ich pochodzenia, %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Dominującą kategorię stanowili studenci odkładający od 10% do 20% miesięcznych dochodów (21% respondentów). Ta grupa reprezentowała osoby, które pomimo ograniczonych środków finansowych, potrafią systematycznie przeznaczać część dochodów na cele długoterminowe. Znaczący odsetek badanych (19%) oszczędzał od 20% do 30% miesięcznych wpływów, o może wskazywać na relatywnie wysoki poziom skłonności do oszczędzania oraz zdolność do ograniczania bieżącej konsumpcji na rzecz przyszłych potrzeb. Podobny odsetek respondentów (18%) deklaruował odkładanie od 5% do 10% dochodów, co może wynikać z ograniczonych możliwości finansowych lub kształtujących się dopiero nawyków oszczędnościowych (rys. 9).

Studenci deklarujący odkładanie 30-40% miesięcznych środków stanowili 16% badanych, co może wskazywać na wysoką skłonność do oszczędzania lub korzystniejszą sytuację materialną. Respondenci oszczędzający powyżej 40%

dochodów (14%) oraz poniżej 5% (10%) reprezentują skrajne poziomy oszczędzania, odpowiednio bardzo wysoki oraz marginalny. Niewielki odsetek badanych (2%) nie potrafił określić wielkości odkładanych środków, co może sugerować brak systematycznego monitorowania finansów lub nieregularność w oszczędzaniu.

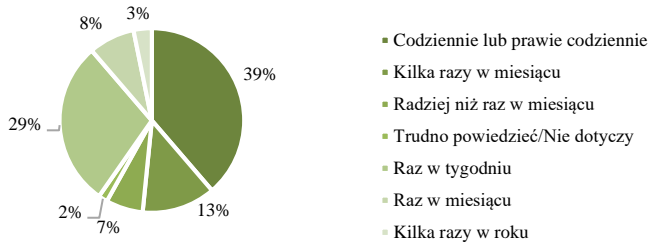

Rysunek 9. Deklarowany odsetek miesięcznych środków odkładanych przez studentów studiujących za granicą (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Analiza częstotliwości kontroli wydatków wskazuje na zróżnicowane podejście studentów do monitorowania budżetu osobistego (rys. 10). Największą grupę stanowili respondenci deklarujący kontrolę wydatków codziennie lub prawie codziennie (39%). Tak wysoka częstotliwość może świadczyć o dużej potrzebie bieżącego nadzoru nad finansami, co bywa typowe dla osób dysponujących ograniczonymi środkami lub funkcjonujących w warunkach zwiększonej niepewności kosztów, charakterystycznej dla pobytu za granicą. Kolejne 19% studentów wskazało, że kontroluje wydatki kilka razy w miesiącu. Taki poziom monitorowania może odpowiadać bardziej umiarkowanemu modelowi zarządzania finansami, opartemu na okresowym podsumowywaniu wydatków, np. po otrzymaniu stypendium lub wypłaty, a nie na codziennym śledzeniu transakcji. Kontrolę wydatków rzadziej niż raz w miesiącu zadeklarowało 3% respondentów, natomiast 8% – raz w miesiącu. W tych grupach można przypuszczać mniejszą intensywność zarządzania budżetem, co może wynikać z większej stabilności finansowej, mniejszej potrzeby szczegółowej kontroli lub korzystania z mniej sformalizowanych sposobów planowania wydatków.

Łącznie ponad połowa badanych deklarowała kontrolę wydatków co najmniej kilka razy w miesiącu, co sugeruje, że w badanej grupie monitorowanie finansów stanowi powszechną praktykę i może pełnić istotną rolę w utrzymaniu stabilności budżetu w warunkach mobilności akademickiej.

Rysunek 10. Częstotliwość kontroli wydatków przez studentów studiujących za granicą (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

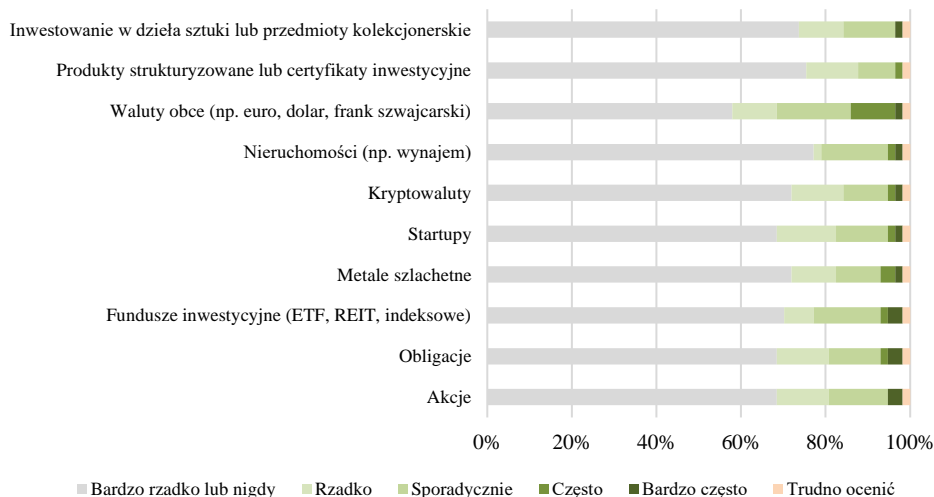
Kolejne pytanie ankietowe dotyczyło największych kategorii wydatków ponoszonych przez respondentów. Uczestnicy badania mogli wskazać maksymalnie trzy pozycje, co umożliwiło identyfikację obszarów pochłaniających największą część budżetu studentów. Najczęściej wskazywaną kategorią było zakwaterowanie (87%), natomiast na drugim miejscu znalazły się wydatki na artykuły spożywcze (61%). Wyniki te potwierdzają, że największa część środków finansowych przeznaczana była na potrzeby podstawowe związane z codziennym funkcjonowaniem. W przypadku studentów pochodzących z krajów o słabszej walucie, w tym z Polski, koszty zakwaterowania i żywności w państwach strefy euro mogą być dodatkowo odczuwalne ze względu na różnice kursowe. Trzecią najczęściej wskazywaną kategorią były podróże i turystyka (44%), co może być związane ze specyfiką mobilności akademickiej, w ramach której studenci często podejmują aktywności poznawcze i kulturowe. Pozostałe kategorie wydatków obejmowały m.in. jedzenie poza domem, opłaty za telefon i internet, abonamenty, materiały edukacyjne, transport oraz odzież (rys. 11).

Rysunek 11. Struktura największych wydatków studentów podczas studiów za granicą (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Zarządzanie budżetem osobistym polega m.in. na kontrolowaniu wydatków oraz monitorowaniu oszczędności. Istotnym elementem troski o swoje finanse może być również podejmowanie różnego rodzaju inwestycji, takich jak lokowanie środków w waluty obce, metale szlachetne czy przedmioty kolekcjonerskie. Jednakże podejmowanie świadomych decyzji inwestycyjnych wymaga odpowiedniej wiedzy i umiejętności, które nabywa się z czasem.

Rysunek 12. Częstotliwość inwestowania środków finansowych przez studentów studiujących za granicą (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

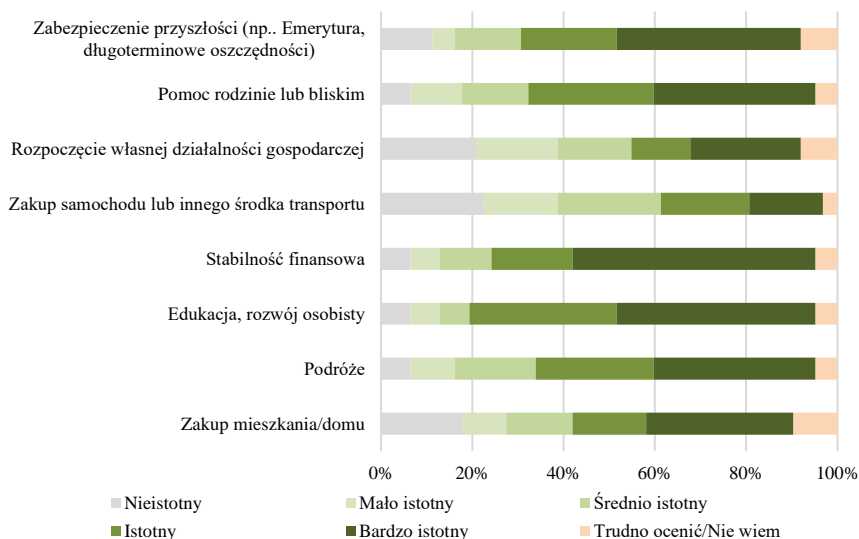
Coraz częściej już młode osoby, na przykład studenci, zaczynają interesować się finansami i podejmują pierwsze próby inwestowania oraz zarządzania swoim budżetem pod tym względem. Mimo tego z przeprowadzonych badań wynika, że około 60% badanych bardzo rzadko lub nigdy inwestowało swoje środki finansowe. Jednakże 31% ankietowanych określiło, że bardzo często, często lub sporadycznie lokowali oni swoje środki w walutach obcych, takich jak euro, dolar amerykański czy frank szwajcarski. Wykazali szczególne zainteresowanie również inwestowaniem w akcje spółek publicznych, obligacje oraz fundusze inwestycyjne, które należały do najczęściej wybieranych form lokowania kapitału (rys. 12). Choć odsetek takich respondentów był niewielki, świadczy to o tym, że część młodych osób już podejmuje pierwsze kroki w zakresie

inwestowania. Na potwierdzenie do podobnych wniosków dochodzi Sekścińska¹³ wskazując, że zainteresowanie młodych ludzi inwestycjami nie jest szczególnie wysokie, a rzeczywiste podejmowanie działań w tym obszarze dotyczy jeszcze mniejszej liczby osób. Młodzi ludzie wykazują relatywnie wysoką awersję do ryzyka inwestycyjnego. Młodzi dorośli szukają bezpiecznych rozwiązań „na dłużej”, dających szansę spokojnych, stabilnych zysków, prostych, takich, by tylko trochę wspomagani dobrą radą doradcy lub znajomych mogli sami podejmować decyzje, o niskim finansowym progu wejścia i pozwalających na dywersyfikację portfela. Wyjazd na studia za granicę stwarza okazję do poszerzenia wiedzy na temat inwestowania, zdobycia pierwszych doświadczeń w tym zakresie, a także wymiany poglądów z rówieśnikami z innych krajów – pozwalając lepiej zrozumieć, jak inwestowanie wygląda w ich kulturze i systemie edukacyjnym.

Kolejne pytanie w badaniach ankietowych dotyczyło konkretnych celów finansowych, do których dążą studenci. Jak zauważa Samsel¹⁴, „planowanie finansów osobistych jest pierwszym, a zarazem najważniejszym elementem w zarządzaniu finansami osobistymi”. Dlatego świadome wyznaczanie celów finansowych odgrywa kluczową rolę. Z przeprowadzonych badań wynika, że najważniejszym celem dla większości respondentów jest rozwój osobisty oraz edukacja, które zostały ocenione jako „bardzo istotne” lub „istotne” (rys. 13). To pokazuje, że młodzi ludzie świadomie inwestują nie tylko w materialne aspekty życia, ale przede wszystkim w swój rozwój i przyszłość. Znaczna część ankietowanych wskazała także stabilność finansową jako ważny cel, przy czym ponad połowa uznała ją za „bardzo istotną”. To sugeruje, że dla wielu studentów bezpieczeństwo ekonomiczne stanowi fundament, na którym chcą budować swoją przyszłość, co świadczy o ich odpowiedzialnym podejściu do zarządzania finansami.

¹³ K. Sekścińska, *Inwestowanie oczami młodych dorosłych – wiedza, przekonania, postawy, zachowania*, Fundacja GPW, PZU, 2017.

¹⁴ A. Samsel, *Planowanie jako element zarządzania budżetem gospodarstw domowych*, Rozprawy Ubezpieczeniowe, Konsument na rynku usług finansowych, 2019, 1(31), 57-68.

Rysunek 13. Ocena ważności wybranych celów finansowych wśród studentów studiujących za granicą (%)

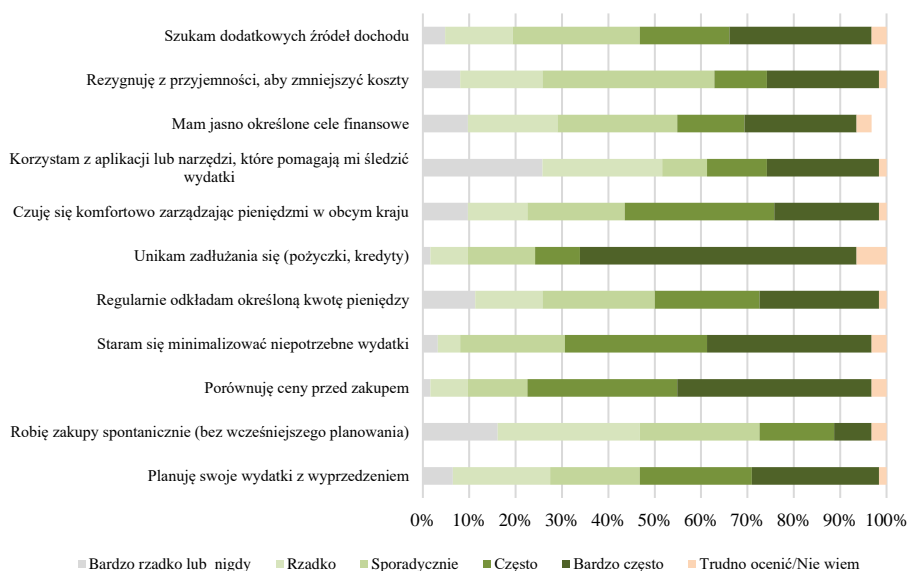
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Często wybieranymi przez studentów celami finansowymi były również zabezpieczenie swojej przyszłości poprzez długoterminowe oszczędzanie, w tym oszczędzanie na emeryturę, a także wspieranie finansowe rodziny lub bliskich. Nie zaskakuje również fakt, że taki sam odsetek badanych planuje przeznaczyć zaoszczędzone środki na podróże. Dla młodych ludzi jest to istotna wartość, często postrzegana jako forma rozwoju osobistego i zdobywania nowych doświadczeń. Można przypuszczać, że na dalszych etapach życia priorytety te ulegają zmianie, ustępując miejsca innym celom, np. inwestycjom mieszkaniowym.

W kolejnej części badania zostało zadane pytanie dotyczące wykonywanych czynności związanych z zarządzaniem budżetem osobistym. Z odpowiedzi wynika, że ponad 70% respondentów zaznaczyło odpowiedź „często” lub „bardzo często” wskazując, że starają się unikać zadłużania się (czyli korzystania z kredytów i pożyczek), a także kontrolują ceny konkretnych produktów przed zakupem, aby lepiej zarządzać swoimi wydatkami. Kolejno 66% spośród badanych stwierdziło, że stara się minimalizować niepotrzebne wydatki (rys. 14). Badanie zostało skierowane do osób studiujących za granicą, które musiały odnaleźć się w nowym kraju – funkcjonującym na zasadach zbliżonych, lecz jednak odmiennych od tych obowiązujących w ich ojczyźnie. W wielu przypadkach wiązało się to również z koniecznością posługiwania się inną

walutą. Przykładem mogą być osoby pochodzące z państw afrykańskich, które przyjechały na studia do Polski. Tego rodzaju zmiany weryfikują zdolność do zarządzania budżetem osobistym, m.in. ze względu na różnice kursowe. W przeprowadzonych badaniach 55% respondentów zadeklarowało, że czuje się komfortowo, zarządzając swoimi finansami w obcym kraju. Ponadto połowa badanych wskazała, że aktywnie poszukuje dodatkowych źródeł dochodu, co może wynikać z wyższych kosztów życia w państwie o silniejszej walucie w porównaniu do kraju pochodzenia. Do tego 49% respondentów określiło, że regularnie odkłada określoną kwotę swoich pieniędzy. Natomiast tylko 39% ma określone cele finansowe, które są ważne, aby lepiej zarządzać pieniędzmi i unikać impulsywnych wydatków. Niski poziom znajomości finansów wpływa negatywnie na jakość podejmowanych decyzji finansowych, zaś edukacja finansowa może stanowić narzędzie mające na celu eliminację tego negatywnego zjawiska poprzez zwiększanie kompetencji konsumentów¹⁵. Zwiększenie świadomości w zakresie zarządzania budżetem może pozytywnie wpłynąć na finanse osobiste jednostki. Pozytywnym zjawiskiem jest to, że 51% badanych zadeklarowało planowanie wydatków z wyprzedzeniem, a np. 35% przyznało, że rezygnuje z niektórych przyjemności w celu ograniczenia kosztów (rys. 14). Wskazuje to, że część respondentów wykazuje finansową świadomość i podejmuje konkretne działania w tym obszarze.

¹⁵ B. Świecka, *Kompetencje finansowe i edukacja finansowa. Ujęcie teoretyczne i praktyczne*, Rozprawy Ubezpieczeniowe, Konsument na rynku usług finansowych, 2018, 1(27), 3-17.

Rysunek 14. Częstotliwość wykonywania czynności związanych z zarządzaniem finansami wśród studentów studiujących za granicą (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

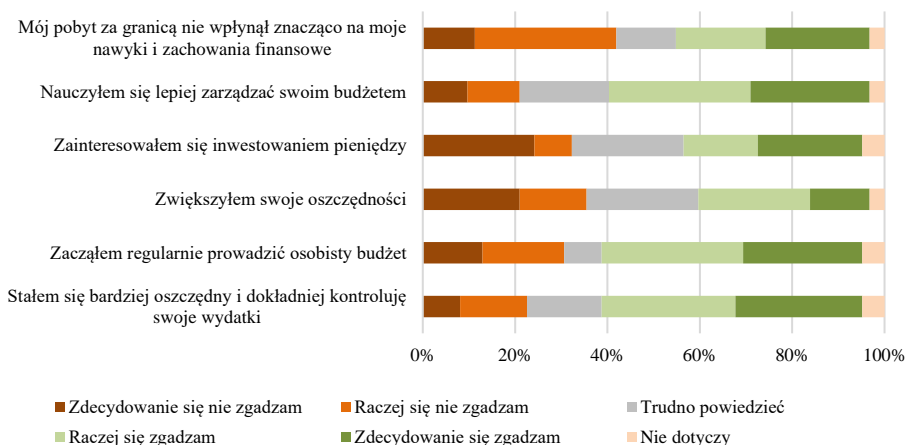
Mobilność akademicka a doświadczenia i postawy finansowe studentów

W tym miejscu warto przejść do czwartej części analizy, która dotyczyła doświadczeń finansowych zdobytych podczas studiów za granicą. Przebywanie w obcym kraju wiąże się nie tylko z nowymi wyzwaniami edukacyjnymi i kulturowymi, ale również z koniecznością samodzielnego zarządzania finansami w odmiennym otoczeniu ekonomicznym. Wraz z upływem czasu kształtuje się indywidualne podejście do pieniędzy, obejmujące m.in. oszczędzanie, wydatkowanie oraz planowanie budżetu. Postawy te są determinowane przez nawyki, doświadczenia oraz wartości kształtowane w środowisku rodzinnym i społecznym. W rezultacie codziennie podejmujemy decyzje finansowe, które odzwierciedlają nasze postawy finansowe, czyli sposób myślenia, przekonania i emocje związane z zarządzaniem pieniędzmi. Jak zauważają Xiao i Porto¹⁶, „zachowania finansowe jednostki są ściśle powiązane

¹⁶ J.J. Xiao, N. Porto, *Financial education and financial satisfaction: Financial literacy, behavior, and capability as mediators*, International Journal of Bank Marketing, 2017, 35(5), 805–817.

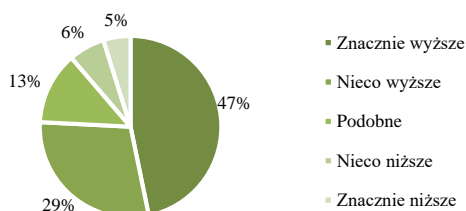
z jej wcześniejszymi doświadczeniami, edukacją finansową oraz kontekstem kulturowym i społecznym, w którym funkcjonuje”. Studiowanie za granicą może więc stanowić istotny czynnik kształtujący podejście do finansów osobistych. Celem przeprowadzenia badań ankietowych było określenie, na jakie zachowania finansowe ma wpływ studiowanie za granicą. Z badań wynika, że ponad połowa respondentów zgadza się ze stwierdzeniem, iż doświadczenie zdobyte podczas życia i studiowania w obcym kraju sprawiło, że stali się bardziej oszczędni, dokładniej kontrolują swoje wydatki oraz lepiej zarządzają budżetem, prowadząc go w sposób regularny. Część z ankietowanych zgodziła się ze stwierdzeniem, że ich pobyt za granicą nie wpłynął znacząco na ich nawyki i zachowania finansowe (ponad 40%), zainteresowali się również inwestowaniem pieniędzy (blisko 40%) oraz zwiększyli swoje oszczędności (blisko 40%) (rys. 15).

Poza szerokim spektrum korzyści związanych ze studiowaniem za granicą, takich jak rozwój językowy, zdobycie międzynarodowego doświadczenia, większa samodzielność czy szersze perspektywy zawodowe należy podkreślić, że wyjazd tego typu wiąże się z koniecznością adaptacji do zmiennych warunków ekonomicznych oraz nieprzewidywanych zdarzeń losowych. Wiąże się to z koniecznością zmierzenia się z różnorodnymi wyzwaniami, w tym także, a często przede wszystkim, problemami natury finansowej. Dlatego kluczowe staje się wypracowanie umiejętności odpowiedniego reagowania i zarządzania swoim budżetem w nowych, często nieprzewidywalnych warunkach. Koszty utrzymania zależą od wielu czynników – takich jak poziom zamożności danego kraju, jego polityka społeczna, poziom zarobków czy różnice kursowe. Z przeprowadzonych badań wynika, że ponad trzy czwarte ankietowanych uznało, iż koszty życia podczas studiów za granicą były wyższe niż w ich kraju ojczystym. Blisko połowa respondentów określiło je jako znacznie wyższe, a ponad jedna czwarta – jako nieco wyższe. Jedynie co dwudziesty badany student zadeklarował, że ich koszty utrzymania za granicą były wyraźnie niższe (rys. 16).

Rysunek 15. Opinie studentów studiujących za granicą na temat wpływu mobilności akademickiej na ich zachowania finansowe (%)

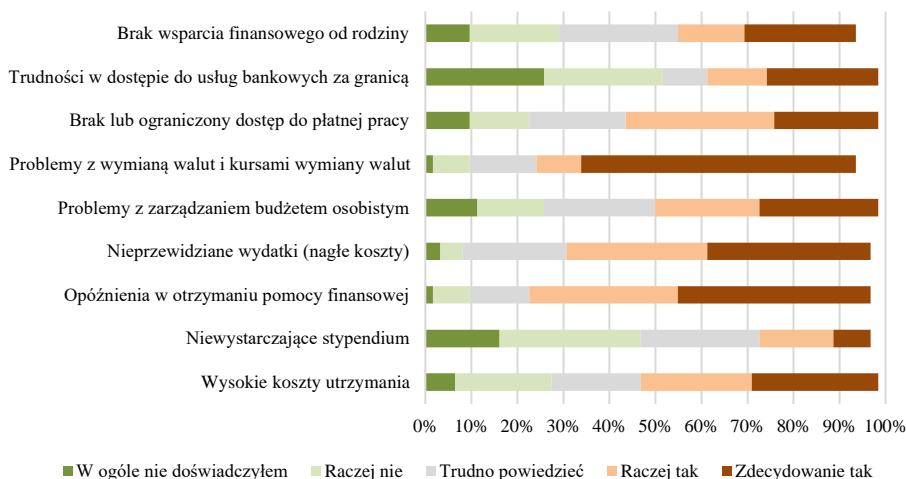
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Rysunek 16. Porównawcza ocena kosztów utrzymania (kraj przyjmujący vs kraj pochodzenia) wśród studentów studiujących za granicą (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Koszty życia w obcym kraju pozostają w silnej korelacji z nieprzewidywanymi wydatkami, które często stanowią istotne obciążenie dla osobistego budżetu. Według ankietowanych największym problemem podczas studiów za granicą były trudności związane z wymianą walut i niestabilnością kursów walutowych – aż 60% badanych zaznaczyło odpowiedź „zdecydowanie tak”, a kolejne 10% „raczej tak” (rys. 17). Wskazuje to, że różnice kursowe oraz koszty przewalutowania mają realny wpływ na budżet studentów i mogą powodować niepewność w codziennym zarządzaniu finansami. Blisko trzy czwarte badanych respondentów uznało za poważną niedogodność opóźnienia w otrzymaniu pomocy finansowej. Wsparcie to mogło obejmować m.in. stypendia, środki z programów wsparcia dla studentów zagranicznych czy fundusze socjalne.

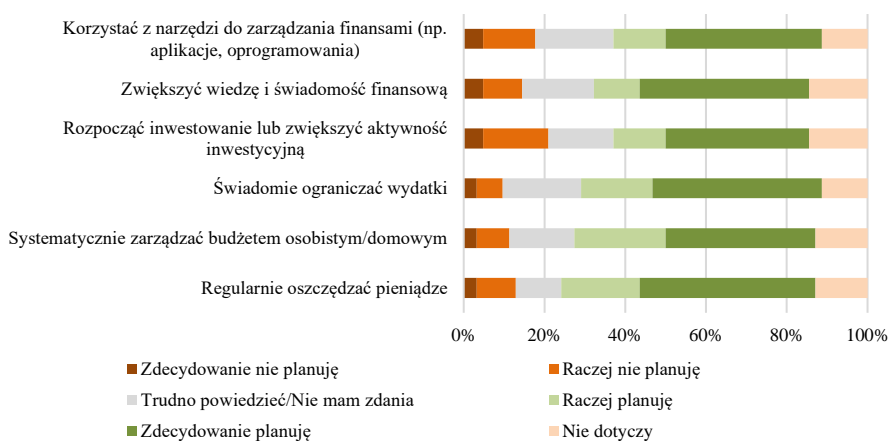
Rysunek 17. Sposób doświadczania trudności finansowych podczas studiów za granicą wśród studentów studiujących za granicą (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Aż 66% badanych wskazało, że do trudności, z jakimi się zetknęli, należały również nieprzewidziane koszty, czyli nagłe, niespodziewane wydatki. Mogły one obejmować m.in. pilne wydatki zdrowotne, naprawę sprzętu elektronicznego niezbędnego do nauki, dodatkowe opłaty administracyjne, czy wyższe niż zakładano koszty transportu i zakwaterowania. Ponad połowa ankieterowanych wskazała również, że poważnym problemem był brak lub ograniczony dostęp do płatnej pracy, a także wysokie koszty utrzymania. Przyczyn takiej sytuacji można upatrywać m.in. w barierach językowych, ograniczeniach wizowych, braku elastycznych ofert pracy dla studentów oraz w konkurencyjnym rynku zatrudnienia. Wysokie koszty życia, zwłaszcza w dużych miastach akademickich, dodatkowo potęgowały trudności finansowe. Warto jednak zaznaczyć, że 52% respondentów zadeklarowało, iż nie napotkało większych trudności w dostępie do usług bankowych za granicą, a 26% stwierdziło, że w ogóle nie doświadczyło żadnych problemów w tym zakresie. Może to świadczyć o rosnącej dostępności usług finansowych dla obcokrajowców, postępującej cyfryzacji bankowości oraz dostosowywaniu się instytucji finansowych do potrzeb międzynarodowych studentów. Wszystkie wspomniane trudności pokazują to, że młodych ludzi pragnących zdobywać doświadczenie za granicą na każdym kroku mogą spotkać wyzwania natury finansowej. Sama świadomość, że takie trudności mogą się pojawić, bywa niezwykle cenna –

pozwała bowiem lepiej się na nie przygotować, a także z większym spokojem i rozsądkiem uczyć się radzenia sobie w wymagających sytuacjach.

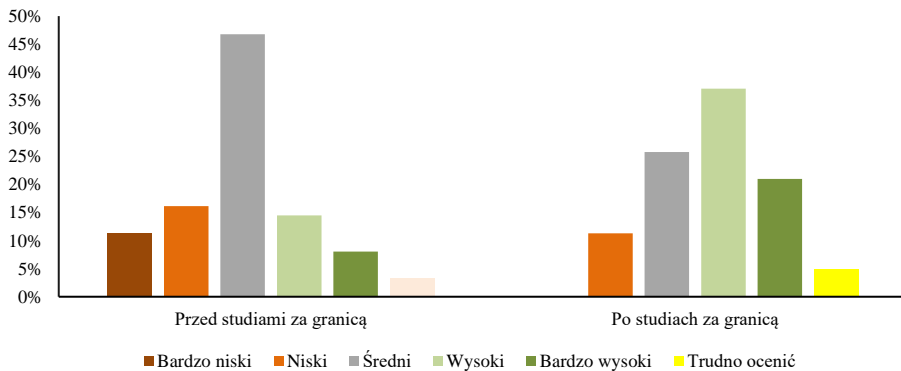
Wyjazdy zagraniczne służą nie tylko zdobywaniu wiedzy akademickiej, lecz przede wszystkim poszerzaniu horyzontów i zdobywaniu cennych doświadczeń, które po powrocie mogą wpłynąć na nasze codzienne funkcjonowanie w znanym wcześniej otoczeniu. Konfrontacja z realnymi warunkami ekonomicznymi związanymi z samodzielnym zarządzaniem finansami za granicą często prowadzi do przewartościowania dotychczasowego podejścia do pieniędzy oraz dostrzeżenia aspektów wcześniej pomijanych. Z przeprowadzonych badań wynika, że doświadczenia zdobyte podczas studiów za granicą miały istotny wpływ na uczestników i skłoniły ich do refleksji oraz planowania zmian w zachowaniach finansowych.

Rysunek 18. Deklarowany wpływ doświadczeń zdobytych podczas studiów za granicą na podejście do finansów po powrocie do kraju (studenci studiujący za granicą)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Po powrocie do kraju ponad 60% respondentów zadeklarowało, że planuje regularnie oszczędzać, świadomie ograniczać wydatki oraz systematycznie zarządzać swoim budżetem osobistym (rys. 18). Dodatkowo 53% ankietowanych zaznaczyło odpowiedzi „zdecydowanie planuję” lub „raczej planuję” w odniesieniu do zwiększenia swojej wiedzy i świadomości finansowej. Wielu z nich wyraziło również chęć korzystania z narzędzi wspomagających zarządzanie finansami, takich jak aplikacje mobilne czy specjalistyczne oprogramowanie, a także gotowość do rozpoczęcia lub rozwinięcia działalności inwestycyjnej (ponad 40% ankietowanych).

Rysunek 19. Samoocena wiedzy finansowej przed i po mobilności akademickiej (w opinii studentów studiujący za granicą %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

W ramach podsumowania badania zadano respondentom pytanie dotyczące zmian w postrzeganiu zarządzania budżetem osobistym oraz wpływu wyjazdu zagranicznego na ich podejście do finansów. Przed wyjazdem większość ankietowanych oceniała swoją wiedzę z zakresu zarządzania finansami jako średnią lub niską – łącznie aż 63% wskazało te odpowiedzi, a dodatkowo 11% określiło swój poziom wiedzy jako bardzo niski (rys. 19). Po zakończeniu studiów za granicą odnotowano wyraźną poprawę samooceny w tym obszarze. Wynik procentowy osób oceniających swoją wiedzę jako wysoką wzrósł z 15% do 37%, natomiast 21% respondentów określiło swój poziom wiedzy jako bardzo wysoki – podczas gdy przed wyjazdem takiej odpowiedzi udzieliło jedynie 8% badanych. Co istotne, po powrocie żaden z badanych nie ocenił już swojej wiedzy jako bardzo niskiej. Dane te jednoznacznie wskazują na pozytywny wpływ doświadczeń zdobytych podczas studiów za granicą na świadomość finansową młodych ludzi. W celu pogłębienia analizy przeprowadzono test rang Wilcoxon dla prób zależnych. Z analizy wyłączono odpowiedzi typu „trudno ocenić”. Wyniki wskazują na istotny statystycznie wzrost samooceny poziomu wiedzy finansowej studentów po doświadczeniu mobilności akademickiej ($W = 27$; $p < 0,001$), co potwierdza, że zaobserwowane różnice nie mają charakteru przypadkowego.

Podsumowanie

Przeprowadzone badania empiryczne pozwoliły na ocenę sytuacji finansowej studentów studiujących za granicą oraz identyfikację najważniejszych doświadczeń finansowych związanych z mobilnością akademicką. Na podstawie wyników ankiety sformułowano następujące wnioski.

1. Badana grupa charakteryzowała się w dużej mierze ograniczoną samodzielnością finansową. Ponad połowa respondentów deklarowała zerowy lub niski udział w tworzeniu dochodu gospodarstwa domowego, co wskazuje na istotną rolę wsparcia zewnętrznego w finansowaniu mobilności.
2. Głównymi źródłami środków finansowych podczas pobytu za granicą były pomoc rodziny oraz stypendia, w szczególności Erasmus+. Znaczący udział miała również praca w niepełnym wymiarze czasu, co potwierdza, że część studentów zmuszona była aktywnie poszukiwać dodatkowych źródeł dochodu w celu pokrycia kosztów życia w kraju przyjmującym.
3. Większość respondentów deklarowała posiadanie oszczędności, jednak regularność ich gromadzenia była zróżnicowana. Największy odsetek studentów oszczędzał w sposób niesystematyczny, co może wynikać z nieregularności dochodów oraz zmiennych kosztów utrzymania podczas mobilności.
4. Struktura wydatków potwierdziła dominację kosztów podstawowych, w szczególności zakwaterowania i żywności. Jednocześnie znaczna część respondentów wskazała również wydatki na podróże i turystykę, co podkreśla specyfikę mobilności akademickiej jako doświadczenia obejmującego także aktywności kulturowe i społeczne.
5. W zakresie doświadczeń finansowych większość studentów oceniła koszty utrzymania za granicą jako wyższe niż w kraju pochodzenia. Do najczęściej wskazywanych trudności należały wahania kursów walut i koszty przewalutowania, opóźnienia w otrzymywaniu wsparcia finansowego oraz nieprzewidziane wydatki. Problemy te stanowiły istotne obciążenie budżetu i wymagały większej elastyczności w zarządzaniu finansami.
6. Istotnym rezultatem badania jest również to, że mobilność akademicka była przez respondentów postrzegana jako doświadczenie rozwijające kompetencje finansowe. Po zakończeniu pobytu za granicą odnotowano wzrost samooceny wiedzy z zakresu zarządzania finansami, co sugeruje, że studia zagraniczne sprzyjają praktycznemu rozwijaniu umiejętności

planowania budżetu i podejmowania bardziej świadomych decyzji finansowych.

Na tle uzyskanych wyników zasadne jest rekomendowanie działań wspierających przygotowanie finansowe studentów przed wyjazdem (np. krótkie szkolenia z budżetowania, zarządzania ryzykiem kursowym, planowania kosztów stałych i awaryjnych) oraz w trakcie mobilności (np. doradztwo). W kontekście rosnącego znaczenia technologii finansowych wskazane jest również uwzględnienie w tego typu działaniach nowoczesnych narzędzi FinTech, takich jak aplikacje mobilne do zarządzania budżetem czy rozwiązania wielowalutowe ograniczające koszty przewalutowania, które mogą wspierać studentów w bieżącym monitorowaniu wydatków oraz planowaniu finansów w warunkach mobilności międzynarodowej. Jednocześnie należy podkreślić ograniczenia badania wynikające z wielkości próby i zastosowania statystyki opisowej, co uzasadnia potrzebę dalszych analiz na większych, bardziej zróżnicowanych próbach oraz z wykorzystaniem metod pozwalających na weryfikację zależności między zmiennymi (np. kraj pochodzenia, waluta, poziom dochodów, długość mobilności a zachowania finansowe).

Bibliografia

1. Bywalec Cz., *Ekonomika i finanse gospodarstw domowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2012.
2. *Edukacja bez granic. Raport FRSE 2023. Szczegółowe dane do map i wykresów*, Wydawnictwo FRSE, Warszawa, <https://www.frse.org.pl/czytelnia/edukacja-bez-granic-raport-frse-2023-szczegolowe-dane-do-map-i-wykresow>.
3. Enríquez, J. G., *The importance of academic mobility: The Erasmus+ program*, IT Professional, 2018, 20(05), 79-82.
4. *Erasmus+, EU programme for education, training, youth and sport*, <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/pl/news/erasmus-supported-13-million-opportunities-abroad-in-2023>, dostęp: 02.06.2025.
5. Marcu L., Roxana Cosma M.R., Vasilache P. C., *Analysis of Student Financial Behavior*, Proceedings of the International Conference on Business Excellence, Volume 19 (2025), Issue 1 (July 2025), 2025, DOI: 10.2478/picbe-2025-0414.
6. Robledo N.I., Dixon H.E., Dixon A.W., Atwater C., *Students' motivations to participate in short-term study abroad experiences* Journal of International Education in Business, 2026, 19(1), 62-78, DOI: <https://doi.org/10.1108/JIEB-10-2024-0141>.
7. Samsel A., *Planowanie jako element zarządzania budżetem gospodarstw domowych*, Rozprawy Ubezpieczeniowe, Konsument na rynku usług finansowych, 2019, 1(31), 57-68.

8. Sekścińska K., *Inwestowanie oczami młodych dorosłych – wiedza, przekonania, postawy, zachowania*, Fundacja GPW, PZU, 2017.
9. Stasik A., *Raport z badania ankietowego „Zagraniczni studenci 2015/16*, 2017, https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://nawa.gov.pl/images/artykuly/Raport_z_badania_ankietowego_studenci_15_16.pdf&ved=2ahUKEwj5y_H_kdySAxXaEhAIHRAVFrMQFnoECBgQAQ&usg=AOvVaw3oIQLHPUfgkWsyVbnKhi-u.
10. Swadźba U., *Oszczędzać czy wydawać? Postawy studentów wobec pieniędzy*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, 2017, 501, 119-130.
11. Świecka B., *Kompetencje finansowe i edukacja finansowa. Ujęcie teoretyczne i praktyczne*, Rozprawy Ubezpieczeniowe, Konsument na rynku usług finansowych, 2018, 1(27), 3-17.
12. Tan X., Xiao J.J., Meng K., Xu J., *Financial education and budgeting behavior among college students: Extending the theory of planned behavior*, International Journal of Bank Marketing, 2025, 43 (3) 506-521.
13. Teichler U., Schomburg H., *Employability and Mobility of Bachelor Graduates in Europe*, 2011, Sense Publishers.
14. Xiao J.J. & Porto N., *Financial education and financial satisfaction: Financial literacy, behavior, and capability as mediators*, International Journal of Bank Marketing, 2017, 35(5), 805-817.
15. Zaręba P., Łukasiewicz I., *Rationality in the Management of Personal Finances of Students in Poland in 2022-2023*. Economic and Regional Studies-Studia Ekonomiczne i Regionalne, 2024, 17(4), 704-726.
16. Wächter B., *Mobility and internationalization in the European Higher Education Area*, In Kelo, M. (Ed.), *Beyond 2010: Priorities and challenges for higher education in the next decade*, 2008, pp. 13-42, Bonn: Lemmens.

LIVING OUT OF A SUITCASE: HOW DOES STUDYING ABROAD AFFECT STUDENTS' FINANCIAL BEHAVIOURS?

Abstract: With the growing number of students undertaking studies abroad, research into their financial behaviours has become increasingly important, particularly in light of the challenges associated with managing personal finances in different economic and cultural environments. Gaining insight into how students manage their budgets while abroad is relevant both for developing financial competencies and for designing support tools for future participants in academic mobility programmes. Therefore, the main objective of this study was to assess students' financial situation and to identify how experiences gained during studying abroad influence their approach to money management, as well as the development of financial awareness, competencies, and habits. The analysis focused on three key issues: the ways in which students manage their budgets while studying abroad, the financial difficulties they encounter, and the role of international study experience in shaping their subsequent financial attitudes after returning to their home country. The study was based on primary data collected through a questionnaire survey administered to students who were currently studying abroad or had done so in the past. The combination of quantitative and qualitative questions enabled the collection of comprehensive information regarding respondents' financial circumstances and experiences.

Keywords: financial behaviour, budget management, financial competence, financial habits, academic mobility.